

1 DEN INFORMERENDE TEKST MED KRAV OM SØGNING

Når hjernen keder sig

FP9 DECEMBER 2023, OPGAVE 4

I DETTE MATERIALE FINDER DU

- 1** Præsentation af opgaven
Introduktion til dansklæreren.
- 2** Lær at afkode opgaverne til prøven
Aktivitet til eleverne. Varighed 1-2 lektioner.
 - A** Forstå situationen og lur opgavekravene
 - B** Styr processen
 - C** Brug ressourcerne
 - D** Hiv fat i erfaringerne
- 3** Undervisningsforløb med faglige fokuspunkter
Undervisningsguide til dansklæreren. Varighed 6-8 lektioner.

De faglige fokuspunkter er:

INDHOLD

 - ⦿ Den gode tekstopbygning
 - ⦿ Brug ressourcen med dine egne ord

SPROG

 - ⦿ Henvend dig til modtagerne

FORM

 - ⦿ Illustrationer der understøtter tekst og mellemrubrikker

SKRIVESTRATEGI

 - ✎ Etapeskrivning
- 4** Den gode tekst og faldgruberne
En hånds-rækning til lærer og elever. Erfaringer fra prøverne.

1

Præsentation af opgaven

Introduktion til dansklæreren

I *Når hjernen keder sig* (fp9 december 2023) skal eleverne skrive en artikel til online-magasinet viunge.dk for at gøre deres unge læsere klogere på hjernen og kedsomhed.

Eleverne skriver her i rollen som erhvervspraktikanter, og dermed skriver de på vegne af avisen og ikke dem selv som privatpersoner. Artiklen er derfor ikke et udtryk for elevernes egne holdninger, men derfor kan de sagtens inddrage egne erfaringer uden at skrive "jeg".

I opgaven er der en videoressource fra videnskab.dk tilknyttet:

Derfor er det sundt at kede sig

🔗 https://www.youtube.com/watch?v=sUD_61prHKw

Du kan også bruge denne forklarende video fra P3 Essensen:

Er det sundt at kede sig?

🔗 <https://www.youtube.com/watch?v=36Y1tdpMZ08>

Eller denne artikel fra dr.dk's tema om viden og kroppen:

Din mor havde ret: Det ER sundt at kede sig

🔗 <https://www.dr.dk/nyheder/viden/kroppen/din-mor-havde-ret-det-er-sundt-kede-sig>

Internettet er spækket med fakta og viden om emnet, men for at eleverne ikke ender i copy-paste-fælden, kan du med fordel stille som krav, at eleverne kun må anvende de ressourcer, som du vælger.

Det er oplagt at inddrage opgaven som et led i et større praksisfagligt forløb eller i forbindelse med et tema/emnearbejde over en kortere periode. Både P3 Essensen og videnskab.dk har deres egne YouTube-kanaler med et overflødhedshorn af gode, korte forklarende videoer, som ville kunne bruges i undervisningen, og hvor eleverne dermed kunne vælge deres eget emne at gå i dybden med.

2 Lær at afkode opgaverne til prøven

Aktivitet til eleverne. Varighed 1-2 lektioner.



OPGAVE

Forstå situationen og lur opgavekravene

I denne øvelse bliver I gode til at forstå skrivesituationen i en opgave og lure kravene. Det er nemlig afgørende for at jeres tekster kommer til at fungere.

Start med det hvide, inden I hopper ud i det blå.

1

Få opgaven NÅR HJERNEN KEDER SIG frem på skærmen eller lav et print af den, så I kan markere de vigtige nøgleord.

2

Start med at nærlæse skrivesituationen, som er teksten på den hvide baggrund.

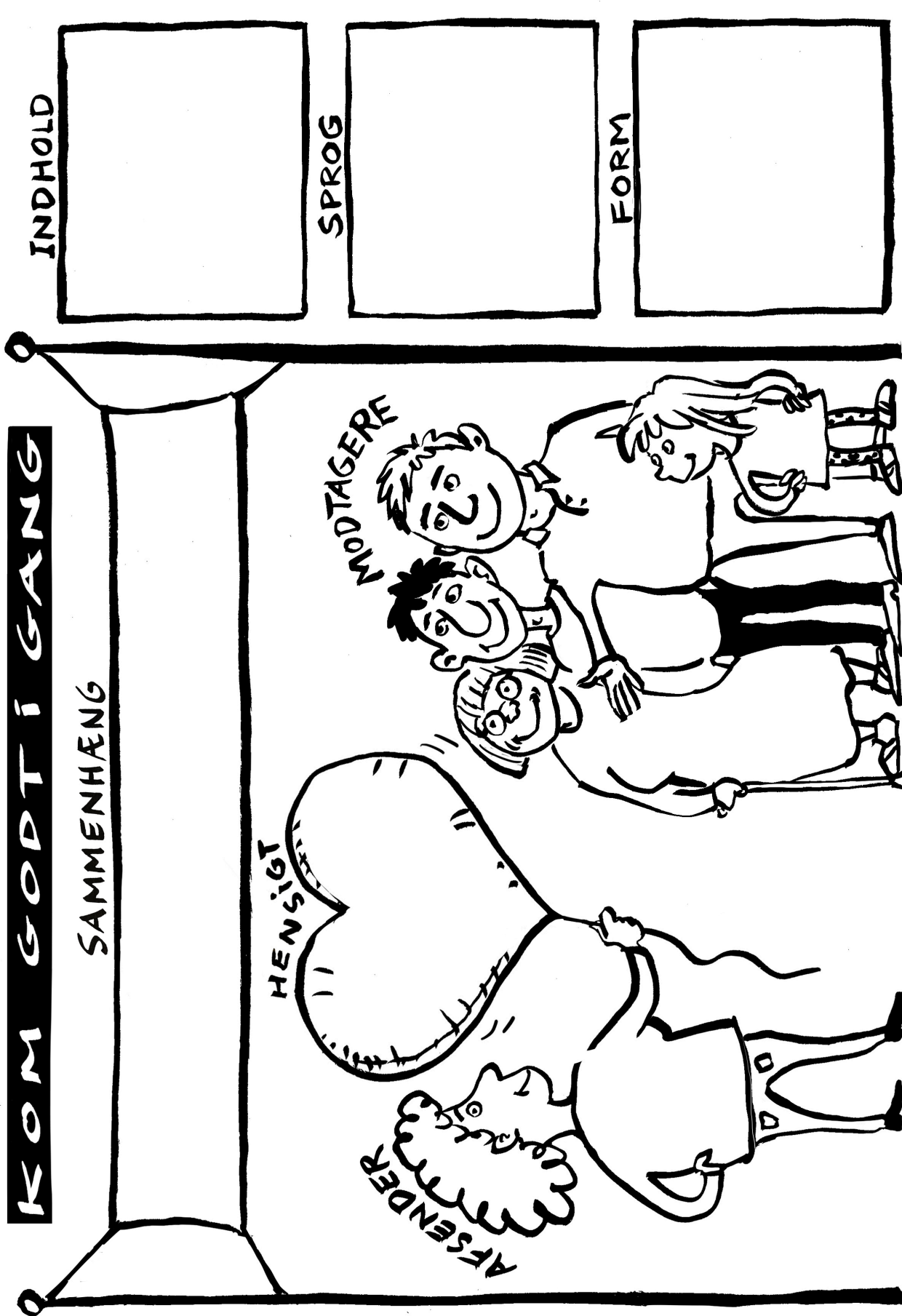
Brug **KOM GODT I GANG**. Noter på figurerne: hvorfor teksten skal skrives, hvilken afsenderrolle I skal skrive i, hvad der er tekstens hensigt, og hvem der er modtagerne.

Vær opmærksom på, at I i denne opgave skal skrive to tekster. En lidt længere og en noget kortere tekst.

3

Herefter nærlæser I, hvad der står i den blå kasse, hvor opgavens krav er beskrevet.

Skriv stikord til tekstens indhold, sprog og form til højre på **KOM GODT I GANG**.



KOM GODT I GANG
SAMMENHÆNG

INDHOLD

SPROG

FORM

MODTAGERE

HENSIGT

AFSENDER

TEGNING: ANNETTE CARLSEN

IDÉ: CHARLOTTE RYTTER

B

OPGAVE

Styr processen

Et godt produkt kræver en god og styret proces. Det gælder uanset om I skal planlægge en fest, lave en lagkage eller skrive en tekst i skriftlig fremstilling.

Til prøven har I 3 ½ time til rådighed.

Der er noget I skal gøre FØR I skriver. Andre ting I skal have fokus på MENS I skriver, og der er en del at tage sig af EFTER I har skrevet første udkast til teksten. I skal regne med at afsætte cirka 1 time til hver del.

1

I denne opgave skal I lave en to-do-liste på alle de del-opgaver, der vil bringe jer og teksten helt til mål.

Se evt. filmen **TO-DO-LISTEN** på [🎬 skriveklar.gyldendal.dk/film](https://skriveklar.gyldendal.dk/film)

Hvad skal I forberede FØR I begynder at skrive teksten?	
Hvad skal I have fokus på MENS I skriver teksten?	
Hvad skal I sørge for at gøre EFTER I har skrevet teksten?	



OPGAVE

Brug ressourcerne

Til opgaven er der ofte en ressource tilknyttet, som skal bruges enten direkte i opgaven eller som inspiration.

Andre gange skal I selv ud på nettet og finde ressourcer, der skal bruges i teksten. Det kan være alt fra illustrationer til fakta og viden m.m.

Nogle gange kan det være en god ide selv at opsøge ressourcer for at bedre at kunne besvare opgaven. Det hedder research.

Husk også at du selv er en ressource og kan både bruge dine livserfaringer, din viden om verden, fra danskundervisningen eller fra andre fag, når du besvarer en opgave.

1

I opgaven NÅR HJERNEN KEDER SIG skal I skrive en artikel til online-magasinet viunge.dk.

Undersøg hvilke artikler de bringer på viunge.dk, hvor lange er de, hvad handler de om, hvordan er de skrevet, hvor gammel er målgruppen, hvad er viunge.dk's mission osv.?

2

Et af opgavekravene lyder *som forberedelse til din tekst skal du se videoen og bruge denne viden i din artikel.*

Se videoen og skriv i fællesskab stikord til, hvilke fakta og viden fra videoen, der ville kunne bruges i jeres tekster. Tal om hvordan I kunne omskrive det med jeres egne ord. Skal der tilføjes, forklares noget yderligere, så målgruppen forstår det?



OPGAVE

Hiv fat i erfaringerne

Når I går til prøve, er det på baggrund af alle de erfaringer I har med fra undervisningen, hvor I bl.a. har arbejdet med at:

- ✓ skrive tekster i forskellige situationer,
- ✓ have fokus på, at indholdet i en tekst skal give mening for læseren
- ✓ få tekster til at hænge godt sammen.

PRAKSISERFARINGER

Det har I med garanti arbejdet med i danskundervisningen, men måske har I også skrevet tekster i andre fag, holdt foredrag eller fremlæggelser i klassen osv.

Måske har I haft særlig fokus på at skrive i bestemte fremstillingsformer, i særlige afsenderroller, til specifikke modtagere, skrevet tekster med en klar hensigt m.m.

Det kalder vi praksiserfaringer.

VIDENSERFARINGER

Men I skal også trække på den viden om tekster, som I har fået af at læse et utal af forskellige typer af tekster fra mange slags medier: bøger, antologier, aviser, netartikler, hjemmesider, kommentarer på sociale medier, blogs, manuskripter, mails og mange flere.

Derudover skal I også hive fat i jeres erfaringer fra livet generelt. Både i livet i skolen og i livet udenfor skolen.

Det kalder vi videnserfaringer.

Når man skal have fat på sine erfaringer, skal I forestille jer, at alle jeres erfaringer er balloner, der svæver over jer i en lang snor. For de er nemlig til at få fat på, hvis man øver sig. Nogle erfaringsballoner kan være lette og hurtige at hive ned, mens I skal kæmpe lidt mere med at få andre frem i hukommelsen.

1

Hiv fat i jeres erfaringer fra undervisningen og i livet generelt, og skriv ind i ballonerne, hvilke konkrete erfaringer, I ville kunne trække på i netop denne opgave.

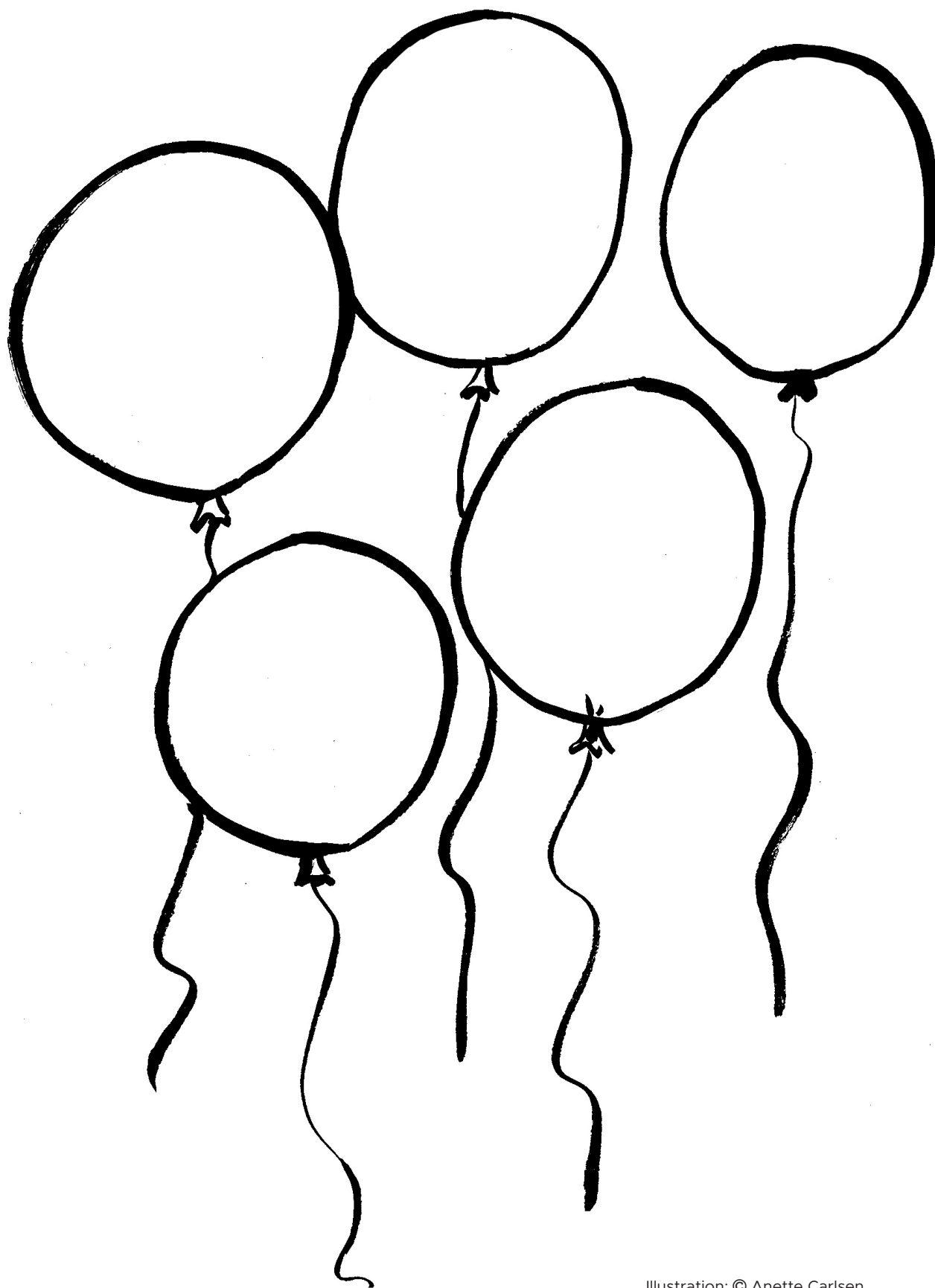


Illustration: © Anette Carlsen

3

Forløb med faglige fokuspunkter

Undervisningsguide til dansklæreren

Hvis du bruger opgaven *Festivaler* som undervisning, kunne de faglige fokuspunkter for eksempel være:

INDHOLD

- ⊙ Den gode tekstopbygning
- ⊙ Brug ressourcen med dine egne ord

SPROG

- ⊙ Henvend dig til modtagerne

FORM


- ⊙ Illustrationer der understøtter tekst og mellemrubrikker



Den gode tekstopbygning

De fleste tekster fungerer godt, hvis de rummer disse grundlæggende tekst-elementer:



Vi kan kalde det for et tekstens skelet. I *SkriveKlar* har jeg præsenteret det som  **TEKSTKORTET**, altså et kort over teksten.

I denne opgave får eleverne allerede en hjælp i form af mellemrubrikker, som kan udgøre tekstens afsnit. Eleverne skal vælge mindst to af disse. Det betyder, at de gerne selv må finde på deres egne mellemrubrikker, hvis de skriver mere end to afsnit, som er et krav i opgaven.

FORSLAG

1

Brug store post-it-sedler til at vise eleverne, hvordan teksten skal sættes sammen af de forskellige dele. Mellemrubrikkerne er jo fastlagt på forhånd. På den måde får eleverne et tekst-skelet, de kan arbejde ud fra.

2

Lad eleverne komme med forslag til overskrift og evt. en underrubrik (det er jo en artikel).

3

Formuler i fællesskab udkast eller oneliners til, hvordan intro og outro af teksten kunne lyde.

4

Lad eleverne tegne deres eget tekstskelet på et A3-papir, og få dem evt. til at skrive stikord eller oneliners til tekstens dele.

5

Se filmen  **TEKSTHUSET** på  skriveklar.gyldendal.dk. for at give eleverne en forståelse for, hvad det vil sige at skrive til nogen og ikke blot om noget.

Brug ressourcen med dine egne ord

Et af opgavekravene lyder *Som forberedelse til din tekst skal du se videoen og bruge denne viden i din artikel.*

I videoen får eleverne en god portion informationer, som de skal bearbejde, så modtagere unge mellem 12-16 år kan forstå det.

FORSLAG**1**

Lav en fælles brainstorm over alle de ting, som videoen gør jer klogere på. Se videoen i flere omgange. Brug evt. de obligatoriske mellemrubrikker til at lave system i jeres noter.

Hvad er en telefonbog?

Hvad er det for nogle indtryk vores hjerne bombarderes med?

Forklar Default Mode Network med dine egne ord

Hvordan ser en hjerne ud?

Hvad bruger hjernen sin tid på, når vi keder os?

Hvad er en kontrolgruppe?

Hvad vil det sige at udføre en kreativ opgave?

Hvorfor er det sundt at kede sig?

Hvorfor er det svært at acceptere kedsomhed?

Hvilke apps og funktioner fra mobiltelefonen forstyrrer os mest?

2

Tal med eleverne om, modtagerne nødvendigvis også kender til alle de ord og begreber, som der omtales i videoen, og det skal de huske at forklare, når de skriver deres egen tekst. Se dette eksempel fra en elev i 9. klasse:

I 2014 lavede et engelsk studie et eksperiment. En gruppe personer blev sat til at læse i en telefonbog. En telefon er en tyk bog fyldt med numre, som dine forældre brugte flittigt, da de var børn.

Lad dem udvælge 2-3 ting fra videoen, som de fandt interessante og lad dem forklare dem mundtligt til en makker.

3

Hvis nogle elever har brug for mere viden, kan du inddrage disse to letforståelige kilder fra DR:

En forklarende video fra *P3 Essensen*:

Er det sundt at kede sig?

🔗 <https://www.youtube.com/watch?v=36Y1tdpMZ08>

En artikel fra dr.dk's tema om viden og kroppen: *Din mor havde ret: Det ER sundt at kede sig*

🔗 <https://www.dr.dk/nyheder/viden/kroppen/din-mor-havde-ret-det-er-sundt-kede-sig>

🎯 Henvend dig til modtagerne

Når man skriver informerende tekster om emner, bliver man ofte mere saglig og neutral i sit sprog. Men langt de fleste læsere kan godt lide, at skribenten på en eller anden måde viser, at de godt ved, at modtagerne er derude.

Ofte er det blot små ord i form af personlige stedord eller korte passager, der skal tilføjes i teksten, så indholdet forbliver vedkommende for modtagerne, og uden at de helt taber interessen undervejs.

FORSLAG

1

Se videoen fra videnskab.dk og læg mærke til, hvordan de henvender sig til modtagerne.

2

Se filmen 🎬 **TEKSTHUSET** og gør det samme.

3

Læs dette tekstuddrag skrevet af en elev i 9.klasse. Læg mærke til, hvordan hun henvender sig til modtagerne og marker det i teksten. På den måde bliver tydeligere og mere konkret for eleverne, hvordan hun gør, og de kan lettere lade sig inspirere af eksemplet.

Kedsomhed er som en indre uro. Det gnaver og river i vores sind, som en ulidelig kløe, der ikke kan lindres. Det er som om, tiden står stille, og hver eneste sekund føles som en evighed. Men hvorfor er det egentlig, at vi keder os, og hvad kan vi gøre for at undgå det? Lad os dykke ned i dette der plager os alle på et eller andet tidspunkt, og udforske veje til at bryde fri fra kedsomhedsfængslet.

Lav forslag med klassen til småord eller korte passager, hvorved man vil kunne vise, at man har øje for modtagerne. Fx:

Kender I det, ...

*Måske har **du** også prøvet ...*

***Du** har nok aldrig hørt om en telefonbog, men det er en*

*Hverken **dig** eller **dine kammerater** kunne jo finde på ...*

Illustrationer der understøtter tekst og mellemrubrikker

Et af opgavekravene er, at eleven skal *illustrere sin tekst med billeder, der understøtter dine valgte mellemrubrikker.*

Læg mærke til opgavekravet. Det ikke er ligegyldigt hvilke illustrationer, som eleverne her vælger, men at de skal spille sammen med mellemrubrikkerne og dermed skabe sammenhæng i teksten.

FORSLAG

1

Lad eleverne finde velvalgte illustrationer til de tre mellemrubrikker:

- Hjerner har brug for pusterum
- Kreativitet og opgaveløsning
- Kedsomhed har svære betingelser

2

Få eleverne til at skrive forslag til billedtekster og husk at fotokilden skal angives således, fx:

Foto: videnskab.dk

Gem billederne og billedteksterne, så eleverne kan bruge dem senere.






Organisering af skriveprocessen

FØR ELEVERNE SKRIVER

Brug en eller flere af øvelserne fra Forstå situationen og lur opgavekravene.

Forbered teksten ved at arbejde med de udvalgte faglige fokuspunkter:

-  Den gode tekstopbygning
-  Brug ressourcen med dine egne ord
-  Henvend dig til modtagerne

MENS ELEVERNE SKRIVER

Du kan enten lade eleverne forberede og skrive teksten, som I plejer.

Eller du kan også prøve denne skrivestrategi:  Etapeskrivning.

Ideen med etapeskrivning er at dele tekstskrivningen op i mindre bidder, hvor hver etape har deres særlige fokus. Lidt som i Tour de France, hvor alle etaper også har deres særkende.

Du fastsætter selv den tid, eleverne skal have til hver etape. En etape kan vare så lidt som 20 minutter, mens en anden kan tage længere tid. Det vigtige er, at alle elever respekterer tidsgrænsen, og at de når at skrive det, de kan, inden for den afsatte tid. Sådan er det også i livet.

En af ideerne med etapeskrivning som metode er at gøre skrivetiden i de enkelte etaper kortere, da mange elever hurtigt løber tør på batterierne, når de skal skrive i længere tid.

Samtidig er metoden en måde, hvorpå eleverne vænner sig til at gå tilbage til deres tekst og revidere indhold og sprog. For hver ny etape starter med, at man lige læser forrige afsnit igennem, så hukommelsen er med, inden man starter på en frisk.

Efter hver etape indlægger du en kort feedback-runde, hvor eleverne kun har fokus på det afsnit, som de netop har skrevet.

1. ETAPE

Tekstskelettet: Foreløbig overskrift, indledning, stikord til afrunding



2. ETAPE

Afsnit 1-2



3. ETAPE

Afsnit 3-4



4. ETAPE

Afrunding og evt. underrubrik (det er jo en artikel)



5. ETAPE

Sprogvask og teksten som helhed

EFTER ELEVERNE HAR SKREVET

Inddrag det faglige fokuspunkt:

- 🕒 Illustrationer der understøtter tekst og mellemrubrikker

Brug evt. 📖 **SPROGVASKMANUALEN**, når eleverne skal lave den sidste gennemlæsning.

4

Den gode tekst og faldgruberne

Vejledning- og vurderingsguide til dansklæreren

Nedenstående oversigt følger de tre vurderingsdimensioner: Funktion, Indhold og form. Du kan bruge guiden, når du skal enten VEJLEDE eller VURDERE dine elevers tekster.

Du kan fx gøre vejen til den gode tekst konkret og håndterbar for alle elever – og ikke kun en gættekonkurrence for de få – ved at du inden og evt. undervejs i skriveprocessen taler med eleverne om, hvad der kendetegner den gode tekst, og hvilke faldgruber de skal være opmærksomme på.

	DEN GODE TEKST VIL OFTE VÆRE KENDETEGNET VED:	FALDGRUBERNE vil ofte være:
FUNKTION	Det er tydeligt, hvad tekstens hensigt er, og det vises i både indhold, sprog og form. Afsenderpositionen er tydelig.	Teksten har ingen tydelig hensigt og det er uklart, hvem der er afsender og modtager.
INDHOLD	Viden om emnet er udvalgt og bearbejdet, så det passer til konteksten. Fakta og informationer er velvalgte og bearbejdet. Sprog og indhold er tilpasset tekstens unge modtagere.	Viden om emnet er mere eller mindre en afskrivning af videoens indhold og er ikke bearbejdet.
FORM	Teksten er layoutet overskueligt og med billeder, der understøtter tekstens indhold og mellemrubrikker.	Layouten fremstår rodet, og besværliggør læsningen.